

Pastorácia v čase pandémie

Ioan Dinu LAKATOS

Abstrakt

Cieľom príspevku je priblížiť a poukázať na dôležitosť pastoračnej služby uprostred pandémie, ponúknuť novú perspektívu na súčasnú situáciu a inšpirovať praktickými radami z pastoračnej praxe. Príspevok zisťuje aktuálny stav a uvažuje o spôsoboch pastoračnej služby. Následne rieši prekonávanie prekážok spojených s pandemiou. V závere poukazuje na prínos a potenciál, ktorý je možný z tejto krízovej situácie dosiahnuť.

Kľúčové slová: pastorácia, pandémia, teológia, kríza.

Abstract

This article aims to zoom in and point out the importance of pastoral care in the middle of a pandemic, to offer a new perspective on the current situation and to inspire by practical advice from pastoral practice. The current condition is ascertained and ways of pastoral ministry are considered. It then addresses obstacles to be overcome associated with the pandemic and in the conclusion highlights the benefits and the potential that can be achieved from this crisis.

Keywords: Pastoral care, pandemic, theology, crisis.

Na úvod vymedzenie pojmov, ako ich používa tento článok: **pastorácia**: služba, ktorá má základ v Biblii a zameriava sa na starostlivosť o ľudí (Mt 10,6; Mk 6,7-8; Lk 9,3; 10,4-5; 22,35). **Pandémia** - rozsiahla epidémia COVID-19, ktorá začala v roku 2019 a stále trvá, a ktorá vyvolala núdzový stav ohrozenia zdravia obyvateľstva s medzinárodným dosahom. **Kríza** - stav vrcholného napätia alebo rozhodujúci okamih, či ťažká, zlá, zhoršená situácia, po ktorej nastáva obrat. **Pastor** - akákoľvek osoba, ktorá poskytuje pastoračnú činnosť

Pastoračná činnosť

Pastorácia má svoj mandát v Biblii. Vidíme Ježiša, ako dáva inštrukcie svojim učeníkom ohľadom starostlivosti o ľudí (Mt 10,6; Mk 6,7-8; Lk 9,3; 10,4-5; 22,35). Tiež u apoštola Pavla sa stretávame s veľmi detailným popisom, ktorý dáva Timotejovi a Títovi k ich službe starostlivosti o iných. Zmienky nachádzame aj u apoštolských otcov, ktorí tiež dávajú pastorálne inštrukcie svojim pisateľom (Igancius Antiochijský, Cyprián, Augustínus).

Najčastejším problémom nie je odpoveď na otázku či máme robiť pastoráciu, ale ako ju robiť a obzvlášť ako ju realizovať počas pandémie. V súčasnosti nemáme k dispozícii mnoho manuálov,

ktoré by nám ukázali ako uskutočňovať pastoráciu počas pandémie. Jestvuje však mnoho teologických diel, ktoré sa venujú témam, ako je pastorácia v krízových situáciách. Pandémia patrí do kategórie krízových situácií, a preto by nám práve tieto diela mohli výrazne pomôcť pri pastorácii.

Thomas C. Oden v kríze vidí nielen riziká, ale aj príležitosti. Podobné konštatovanie vidíme aj u Šoltésovej, ktorá tiež vyhodnocuje Pavlovu krízovú situáciu v danom prípade skôr ako niečo, čo ho ponára do väčšej hĺbky. Ako autorka uvádza: „V krízových situáciách nenastáva zmena stratégie misie u Pavla, neznamená zrieknutie sa poslania. Pavol má prepracovanú argumentáciu. Možno aj vďaka opakovaným krízovým situáciám bol Pavol vedený k hlbšej interpretácii Kristovho kríža.“²⁵⁰

Z toho vyplýva, že kríza môže znamenať tragédiu, ale taktiež môže znamenať pozitívny posun vpred. Pandémia môže úplne odstaviť vykonávanie akejkol'vek pastoračnej činnosti kvôli zákazu stretávania sa, alebo môže priniesť obohatenie vo forme rôznych komunikačných kanálov, ktoré aj po pandémii môžu zefektívniť pastoračnú činnosť. Jedným z rozhodujúcich faktorov, ktorý môže dopomôcť k tomu, aby sa vývoj a dopad krízovej situácie vyvinul pozitívne, môže byť dobre vykonaná pastoračná práca. V takomto prípade krízová situácia posúva človeka vpred.

Pozitívne je, že ľudia v krízových situáciách (aj počas pandémie) javia veľký záujem o pomoc. Toto pozorovanie vidíme aj u Procházku: „Skúsenosť nemocničných kaplánov dosvedčuje potrebu prítomnosti duchovnej dimenzie v životoch ťažko chorých a zomierajúcich pacientov, ale aj v ich rodinách, prípadne personálu, ktorý sa o nich stará.“²⁵¹ V takýchto situáciách je dôležité, aby poskytovateľ pastorácie okamžite odpovedal na nábeh krízy. Keďže však časová bezprostrednosť u pastora nie je vždy reálna, nakoľko je aj on človekom s ohraničenou kapacitou možností a nemôže byť „všadeprítomný“, dôležitú úlohu v takomto prípade zohráva práve **modlitba**. Obzvlášť počas pandémie, kedy sú krízové situácie znásobené počtom ľudí.

Špecifiká pastoračnej činnosti počas pandémie

Každá kríza je špecifická a pandémia ochorenia COVID-19 nie je výnimkou. Koncom roka 2020 tím pracovníkov z Univerzity Komenského v Bratislave spustil prieskum, do ktorého sa zapojilo 1786 študentov a 166 zamestnancov univerzity. Prieskum sa zameril na psychické zdravie najmä v oblasti prežívanej depresie, úzkosti, sociálnej úzkosti, prítomnosť psychotických symptómov, ale aj rizikové užívanie alkoholu, subjektívne vnímaný stres, osamelosť, fungovanie v bežnom živote a problémy so spánkom. Takmer pätina študentov (18,6 %) uviedla, že im v minulosti diagnostikovali psychickú poruchu, a až 72 % študentov uvádza, že ich psychické zdravie sa v dôsledku pandémie mierne alebo výrazne zhoršilo. Taktiež zmenu pocitov k horšiemu, pod

²⁵⁰ ŠOLTESOVÁ, V. Koreferát k príspevkom z konferencie Krízove situácie v česko-slovenskom kontexte po roku 1989 / Viktória Šoltésová, s. 35.

²⁵¹ PROCHÁZKA, P. Poznámky k teológii paliatívnej pastoračnej starostlivosti In: PERES, Imre (Ed.) Vývoj teologického myslenia v premenách času. Banská Bystrica : PF UMB vo vydavateľstve TRIAN s.r.o., 2013 s. 125.

vplyvom pandemickej situácie, uvádza 52 % učiteľov.²⁵²

Podobný výskum realizoval Sociologický ústav SAV, Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, MNFORCE a Seesame ešte na začiatku pandémie. Medzi reprezentatívnou vzorkou 1 000 Slovákov v dňoch 25. – 28. mája 2020 na tému: Ako sa máte, Slovensko? Výskum ukázal, že karanténne opatrenia počas troch mesiacov zasiahli aj duševný stav Slovákov a izoláciu najhoršie prežívali mladí. Takmer polovica opýtaných zažívala počas pandémie depresívne pocity. Podľa odborníkov je aj preto potrebné duševnému zdraviu na Slovensku venovať ešte väčšiu pozornosť. Sociálna izolácia a obmedzenie sociálnych kontaktov malo negatívny vplyv najmä u mladých dospelých do 30 rokov, ktorí uvádzali neustálu alebo často prežívanú nervozitu (44,4 %), úzkosť (25 %), hnev (39,4 %), depresívne pocity (27,2 %) a osamelosť (28,3 %).

Psychológ Marek Madro, ktorý založil projekt Internetovej poradne pre mladých – IPčko.sk konštatoval, že od začiatku pandémie pocítili až päťnásobný dopyt po službách prvej psychologickkej pomoci. Denne ich kontaktovalo približne 280 ľudí. Zároveň Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) upozorňuje, že počet ľudí s depresiou sa v dôsledku pandémie môže zvyšovať.²⁵³ Tieto pozorovania prezrádzajú špecifikum a rozsah krízovej situácie spôsobenej pandemiou. Domnievame sa, že takýto výrazný nápor môže negatívne vplyvať aj na pastоров.

Technológie (telefóny, počítače) prinášajú, okrem svojich výhod, aj isté riziká pre pastоров. Pastor je vďaka nim kedykoľvek instantne dostupný, čo však u neho môže privolať napätie, ba až krízový stav. V tomto zmysle je nevyhnutné, aby pastor dbal aj o svoju psychohygienu, nastavil si hranice a ustrážil si súkromný čas s rodinou i s Bohom. Špecifikum pastoračnej práce počas pandémie spočíva v tom, že pastor je odkázaný na komunikáciu s ľuďmi prostredníctvom technológií (telefón, SMS, Zoom, Skype, Messenger).

Okrem nevýhod (napr. neosobná komunikácia), majú komunikačné kanály výhodu v tom, že sú rýchle, dokážu zhromaždiť aj väčšiu skupinu ľudí do virtuálneho priestoru, a sú schopné osloviť aj veľké masy ľudí (prostredníctvom živého vysielania). Kvôli izolácii a neosobnej komunikácii, kvalitne vykonaná pastoračná práca aj za pomoci technológií, má potenciál pomôcť ľuďom nielen prekonať krízu, ale aj uvedomiť si hodnotu spoločenského života a posilniť rozmer spoločenstva (tak v cirkvi, ako aj mimo nej).

Použitá literatúra

Biblia. Slovenský ekumenický preklad bez deuterokánonických kníh, Slovenská biblická spoločnosť, Banská Bystrica, 2008.

²⁵² <https://uniba.sk/spravodajsky-portal/aktuality/dusevne-zdravie-na-uk/>

²⁵³ https://www.sav.sk/index.php?doc=services-news&source_no=20&news_no=8928

LAKATOS, I. D. Kázne ako nástroj boja proti spoločenským deviáciám, Dizertačná práca. 2016.

PROCHÁZKA, P. Poznámky k teológii paliatívnej pastoračnej starostlivosti In: PERES, Imre (Ed.) Vývoj teologického myslenia v premenách času. Banská Bystrica : PF UMB vo vydavateľstve TRIAN s.r.o., 2013.

ŠOLTÉSOVÁ, V. Koreferát k príspevkom z konferencie Krízové situácie v česko-slovenskom kontexte po roku 1989 / Viktória Šoltésová.

ODEN, C.T. 1987. Classical Pastoral Care, Volume 4: Crisis Ministries. Crossroad Publishing Company, 1987, 274 p. ISBN: 0-8010-6766-9.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

Slovenská akadémia vied, aktuality

https://www.sav.sk/index.php?doc=services-news&source_no=20&news_no=8928
19.06.2020

Univerzita Komenského, tlačové správy

<https://uniba.sk/spravodajsky-portal/aktuality/dusevne-zdravie-na-uk/>

ThDr. Ioan Dinu LAKATOS, PhD.
Apoštolská cirkev na Slovensku